

עדכון מבית המדרש להלכה בהתישבות

- אמונת אי"ש -

לאתר של בית מדרש <

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

איסור מקיים כלאי אילן

שלושה איסורי כלאים יש בגידולי קרקע; כלאי זרעים, כלאי הכרם, וכלאי אילן.

- **כלאי זרעים** - אסור לזרוע שני מיני זרעים בשדה אחת בלי להרחיק בין המינים כמו שקבעו חז"ל.
- **כלאי הכרם** - אסור לזרוע או לשתול, תבואה, ירקות או קטניות סמוך לגפנים או גפנים סמוך להם.
- **כלאי אילן** - אסור להרכיב שני מיני אילנות זה בזה.

בשלושת איסורי כלאים אלו יש גם איסור לקיים את הכלאים, כלומר, גם אם נעשה האיסור, אסור להשאירו, וחייבים לעקור ולבטל את הכלאים.

במאמר הנוכחי נעסוק באיסור מקיים כלאי אילן.

המשנה במסכת כלאים [1] אומרת שכלאי הכרם וכלאי זרעים אסורים בזריעה ובקיום, ואילו לענין קיום כלאי אילן אין התייחסות במשנה. ויש לדון האם מקיים כלאי אילן שונה ממקיים כלאי זרעים וכלאי הכרם.

איסור הרכבת שני מיני אילנות אינו כתוב מפורש בתורה. חז"ל [2] למדו את האיסור מהפסוק: "את חקתי תשמרו, בהמתך לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים" (ויקרא יט, יט). מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה, דהיינו חיבור שני מינים.

תוס' הרא"ש בסוטה [3] מסתפקים האם יש איסור מקיים בכלאי אילן. הצד להקל הוא כיוון שהרכבת אילן נלמדת מהרבעת בהמה, ויש בשתייהן הלכות משותפות, כגון: שהן אסורים גם בחוץ לארץ, כמו כן יש ללמוד שמותר לקיים כלאי אילנות כמו כלאי בהמה. (במשנה שם כתוב שכלאי בהמה אסור רק להרביע אבל מותר לקיים). בס' ערוך השולחן [4] נקט להקל בזה גם בדעת הרמב"ם, שלא הביא דין מקיים בכלאי אילן כלל עיי"ש. גם הריטב"א בקידושין [5] נראה שסובר שאין איסור מקיים בכלאי אילן, אך עי' בחזון איש [6] מה שכתב בביאור דבריהם. בשולחן ערוך [7] פסק שאסור לקיים אילן המורכב כלאים, ומצאנו מחלוקת האם איסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן. הגר"א בביאורו [8] למד שהאיסור הוא מדאורייתא וילפינן מהפסוק שנאמר בכלאי זרעים. לעומת זאת בשו"ת חוט המשולש להגר"ח מואלחין [9] נקט כדבר פשוט שהאיסור הוא מדרבנן, וכן כתבו עוד אחרונים.

מהו איסור מקיים?

איסור מקיים הוא בין כשעושה מעשה בידים שעודר ומנכש או משקה ומזבל את האילן המורכב, ובין כשאינו עושה דבר אלא משאיר אותו נטוע בחצירו. ולכן מי שיש לו בחצירו אילן המורכב מוטל עליו לעקור את האילן ואין להשאירו [ומכל מקום הפירות שעליו מותרים כמבואר בשו"ע שם].

מכר את העץ

איסור מקיים כלאי אילן הוא חמור מאד שאף שמכר את האילנות המורכבים כלאים, אם יש בידו לפדותם ולעוקרם מצווה לעשות כן, וכתב החזון איש [שם] שאפילו מכר את האילן לגוי יש לו להוציא עד חומש מנכסיו כדי לעקרו ואין זה נקרא אונס ממון, וכמו שיש חיוב לשכור פועלים לקוץ את האילן המורכב, כך מחוייב לפדותו מהקונה ולעוקרו, עיי"ש. כאשר העצים מורכבים על מין אחר שספק אם הוא מינם, כגון פירות הדר שיש ספק שמא כל פירות ההדר נחשבים מין אחד, כתב החזון"א [10] שיש מקום להקל לקיים את מה שכבר הורכב (שיש ספק אחד אם אסור לקיים מן התורה, ועוד ספק שמא הוא אותו המין), אבל לשתול עץ שמורכב על ספק מינו סובר החזון"א שאסור כיון ששתילת עץ מורכב נחשב, לדעתו, כאילו מרכיב.

קנה חצר עם אילנות ואין ידוע אם הם מורכבים

אדם שקנה חצר ובה אילנות ואינו ידע אם הם מורכבים על מינם או על מין אחר, אם הם מאותם המינים שלצערנו את רובם מרכיבים על מין אחר, כגון עצי אגסים ושקדים, ואין באפשרותו לברר האם עצים אלו מורכבים באיסור, צריך לעוקרם. אמנם אם הם עצים שבדרך כלל רק חלק מהם מורכבים על מין אחר, אפשר להקל לקיימם. (כדאי לבדוק אם לא צומח ענף מתחת להרכבה, או לגרום שיצמח ענף ע"י עשיית חריץ בעזרת סכין במקום ההרכבה, ואז אפשר לראות על פי העלים אם אכן זהו אותו המין).

[1] פרק ח משנה א.

[2] קידושין לט, ע"א.

[3] דף מג, ע"ב ד"ה כאן.

[4] סי' רצה סעי' יז.

[5] לט, ע"א.

[6] כלאים סי' ב' ס"ק ט.

[7] סי' רצה סעי' ז.

[8] סי' רצה ס"ק יט.

[9] סי' כד. ועיי"ש שכתב שלכן מספק מותר לקיים.

[10] כלאים סי' ב' ס"ק ט.

שאלות שנשלחו ל"שאל את הרב" באתר בית המדרש להלכה

שאל את הרב

שאלה: אילן מורכב שצריך לעוקרו, האם יכול לעקור אותו בעצמו או שיש לעשות כן דוקא על ידי גוי?

תשובה: בעקירת עץ מאכל, מלבד איסור בל תשחית, ישנה גם סכנה. וי"א שגם באופן שאין איסור בל תשחית, מכל מקום יש סכנה בעקירתם, ולכן בדרך כלל אין לעוקרם בעצמו אלא על ידי גוי. אולם כשעוקר משום איסור וכגון עצים מורכבים אין בזה חשש לא משום בל תשחית ולא משום סכנה ומצוה לעוקרם בעצמו. ואפילו כשעוקר מספק, יכול לעקור בעצמו ואין צריך לעשות כן ע"י גוי [הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכן מסופר על החזון איש שעקר בעצמו אילן שהיה חשש שמא הוא מורכב [11]].

שאלה: הדר בבנין משותף שיש בו עצי פרי מורכבים ואין באפשרותו לשכנע את שאר דיירי הבנין לעקור את העצים, וכגון שאינם שומרי תורה ומצוות, מה יעשה? תשובה: עליו להפקיר הפקר גמור את כל חלקו בעצים ובשורשים בפני שלושה אנשים, וכיון שאינם שלו שוב אינו עובר. ואף שבלאו הכי בית דין הפקירו את כל השדות שיש בהם כלאים, כדי להכריח את הבעלים לעקור את הכלאים [2], מכל מקום יש להפקירם וזאת משום שני טעמים:

1. עי' בחזו"א [3] שיתכן שהפקירו רק כלאי זרעים וכלאי הכרם ואילו את כלאי אילנות לא הפקירו, כיון שבשדות יתכן שצמחו כלאים מעצמם ויתעצל לעקרם לכן הפקירו אותם, אבל כלאי אילן יכולים להיות רק כשהרכיבו במזיד ובזה ענשו ממש את העובר ואינו שכיח כלל.
2. בית דין התקינו שבכל דור שלוחי בית דין יפקירו את הכלאים, ובעקבתא דמשיחא שרפו ידי בית דין מחמת שרבו בני עשר מדות (חוצפא יסגי וכו'), בתי הדין אינם מפקירים את הכלאים וממילא אינם הפקר.

[1] ס' אורחות רבינו ח"ד עמ' לו.

[2] כמבואר במסכת שקלים פרק א.

[3] כלאים סי' א' ס"ק טז.

עוד משהו שקורה בבית המדרש וכדאי לדעת עליו

במסגרת הפעילות הברוכה להפצת תורת ארץ ישראל על ידי בית המדרש להלכה בהתישבות, מוציא בית המדרש ידיעון הליכות שדה אשר יוצא מספר פעמים בשנה. עם שדרוג הידיעון לאחרונה והגדלתו, הננו שמחים לבשר כי ישנה אפשרות לקבל את הידיעון במייל על פי הסכמתך.

[לקבלת הידיעון נא שלחו מייל חוזר.](#)

תוכן הענינים לגיליון 203

מירוח פועל נכרי

דעת בהפרשה

על ה"תוספתא"

תרומה טמאה- שימוש בה

זיכוי ע"י סמוך על שולחנו

טבל שנתערב בטבל

מצות נתינה בחלה ותרומה

הפרשה מפירות שיוחדו לחלוקה

עציץ שאינו נקוב לד' מינים

ערלה

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רוזנברג זצ"ל

עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות

בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.

ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א

עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:00 - 12:30 בשלוחה 5.

ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתישבות,

או בכתובת האימייל bhl@bhl.org.il

בברכת חורף בריא,

מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ כאן

הודעה זו נשלחה ל- cvberkovits@gmail.com ע"י bhl@bhl.org.il
הסרה מרשימת התפוצה דווח על ספאם

InforUMobile מערכת רב ערוצית לקשר עם הלקוח